

ВИСТУП Я. С. ЯЦКІВА НА ЕЛІТНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ "НАУКА УКРАЇНИ – ЗА НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК" 10 березня 2006 року

Шановні колеги!

Від імені Оргкомітету вітаю Вас – учасників конференції "Наука України – за національно-духовний та національно-економічний розвиток".

До участі в конференції були запрошені президенти НАН України та державних галузевих академій, ректори провідних університетів, представники владних структур, наукових установ та ЗМІ. Ми дуже раді, що конференція виявилася такою представницькою і викликала жвавий інтерес наукової та освітянської спільноти.

Мета конференції – продовжити дискусію, яку ми розпочали в липні 2005 року на Всеукраїнському форумі вчених, а також у листопаді 2005 року на елітній конференції Фонду Цивільних Досліджень і Розвитку США (ФЦДР) присвяченій українській науці (до речі, матеріали конференції ФЦДР опубліковані в першому числі журналу "Наука та інновації" за 2006 рік).

Від часу проведення цих заходів у нашому суспільстві взагалі і в науковій сфері зокрема відбулися певні зміни. Розпочала діяльність Робоча група по розробленню концепції розвитку наукової сфери, яка була створена за розпорядженням Президента України; в НАН України та деяких галузевих академіях створені комісії по підвищенню ефективності роботи цих академій. У посланні Президента України до Верховної Ради була проголошена нова стратегія щодо запровадження інноваційної моделі розвитку України.

Не буду зараз детально зупинятися на проблемах наукової та науково-технічної сфери. Ви отримали матеріали Робочої групи, в яких подані проекти указів Президента України та проекти Законів України, котрі ми вносимо на обговорення.

Моя точка зору на окремі питання розвитку наукової сфери викладена в збірці моїх статей та виступів, яку також отримали учасники конференції. І все ж таки дозвольте мені зробити декілька загальних зауважень.

По-перше, основною проблемою сучасного розвитку науково-технологічної сфери України є відсутність запиту на її продукцію з боку вітчизняного виробника. На сьогодні тільки незначна кількість українських підприємств адаптувалася до ринкових умов; серед них найбільш успішно це зробили малі підприємства (70 % з них є прибутковими в останні роки).

По-друге, Україна не стала інвестиційно-привабливою державою, зокрема привабливою для інвестицій в інновації. Щоб стати такою, необхідно мати:

- стабільне законодавство;
- низький рівень корупції;
- правову захищеність суб'єктів господарювання;
- розумну та зрозумілу систему оподаткування;
- наявну інфраструктуру інноваційної діяльності.

Тільки після цього можна говорити про податкові, митні та інші пільги.

По-третє, Україна наразі стоїть перед лицем викликів XXI століття. Серед них є глобальні: бідність та демографічні проблеми, релігійні та етнічні конфлікти, екологічна катастрофа та ін. Складається враження, що світобудова, яка склалася на рубежі тисячоліть, неспроможна протистояти цим викликам. Необхідно шукати їй новий устрій, який передбачив би збереження природного, етнічного та культурного розмаїття на планеті.

Все це вимагає об'єднання зусиль діячів політики, моралі та науки.

Крім згаданих вище глобальних викликів XXI сторіччя Україна має свої специфічні, а саме:

1) від СРСР Україна успадкувала надмірно енерговитратне виробництво. Велика приватна власність, що вийшла з тотальної державної, не продемонструвала своєї енергоефективності. За таких обставин наше виробництво не може бути конкурентноспроможним;

2) Президент України В. Ющенко отримав у спадок модель кланового державного управління. Чи вдасться йому запропонувати, а головне реалізувати іншу модель, у якій власність та управління будуть розділені?

3) політика зниження споживчого попиту 1990-х років призвела до істотного зменшення вітчизняного виробництва з усіх (крім енергозатратної металургійної) товарних груп. Необхідно зробити все можливе, щоб запрацював внутрішній ринок.

І нарешті питання, яке більше всього турбує наукову спільноту.

Чому в Україні не відбулося реформування наукової сфери?

Чи у нас все гаразд і ніякої реформи не потрібно? Чи справа в іншому?

Як Вам відомо, невдалих спроб реформування було багато. Основні причини цього, на мою думку, такі:

- вище керівництво держави недооцінювало роль науки в сучасному світі, не мало чіткої концепції реформування та не було зацікавлене у його проведенні;
- реформи, що були запропоновані згорі, не мали відповідної підтримки наукової спільноти, яка у свою чергу побоювалася змін. Вони не були підкріплені відповідними фінансовими ресурсами та не мали чітких цільових орієнтирів.

Ми сподіваємося, що наша Конференція зробить свій внесок у формування таких цільових орієнтирів розвитку наукової сфери, які очікує суспільство. Дозвольте оголосити її відкритою.